

Allergi- och astmautredning

Av Maria Ingemansson

Alla barn med besvärande "allergiska" symtom såsom uttalade eksem, måttlig–svår hösnuva, astma m.m. bör erbjudas allergiutredning. De tester som finns allmänt tillgängliga bygger alla på analyser av allergenspecifika IgE-antikroppar.

Hudtest (pricktest) fungerar på så sätt att man droppar standardiserade extrakt av t.ex. mjölk, björk eller katt på huden. Man sticker sedan med en lansett genom dropparna. Om det finns IgE-specifika antikroppar mot testat ämne i huden kommer en röd knöl, en kvaddel, att uppstå efter 10–15 minuter. Pricktestet har fördelarna att man kan testa flera olika ämnen samtidigt, det är billigt och man får svaret direkt. Såväl utförande som avläsning av pricktest kräver dock erfarenhet. Pricktestet påverkas också av vissa läkemedel t.ex. våra vanliga allergimedier vilket gör att barnet inte får ha tagit dessa 3–5 dygn innan testet.

Blodprovstester för att påvisa allergenspecifika IgE-antikroppar finns i flera olika varianter. Med hjälp av blodprovstester kan man analysera betydligt fler ovanliga ämnen än med pricktest. Blodprovstestet påverkas inte heller av intag av läkemedel. Dessa tester är dock dyra och man bör därför ha en riktad frågeställning mot ett eller möjligen några allergen. Dessa tester har också en mycket hög känslighet vilket innebär att även förekomst av mycket låga halter av IgE-antikroppar som saknar klinisk betydelse kan ge utslag varför resultatet måste tolkas med viss försiktighet.

Sammanfattningsvis så är ett *positivt* pricktest/IgE i blod *inte* liktydigt med en kliniskt betydelsefull allergi. Ju kraftigare reaktion desto större är dock sannolikheten. Ett *negativt* pricktest/IgE i blod *utesluter* med god säkerhet en IgE-förmedlad allergi men inte annan typ av allergi eller överkänslighet.

Alla barn där man misstänker astma bör genomgå ett lungfunktionstest. Barn med *konstaterad* astma bör genomgå lungfunktionstest *regelbundet* för att följa förloppet och utvärdera behandlingseffekten.

Det lungfunktionstest som ska finnas på alla vårdcentraler och barnläkarmottagningar är en s.k. spirometer. Via denna mäts luftflödet vid en kraftig utandning. Hos barn med astma sjunker luftflödet hastigt till följd av att de små inflammerade luftvägarna "faller ihop" vilket gör att flödeskurvan får en karaktäristisk "hängmatteform".

Barn med astma kan också få PEF-mätare (peak expiratory flow) utskrivna för hemmabruk. Detta är en mycket enkel variant av lungfunktionsmätare som dock kan ge god information om astmans förlopp om den används regelbundet.

Den allergiska sjukdomens breda spektrum

Att ha en allergisk sjukdom innebär att man kan ha symtom i form av eksem, hösnuva, astma, nässelutslag, magont/diarré eller en generell allergisk chockreaktion. Majoriteten av allergikerna har endast lindriga symtom i form av lindriga eksem och/eller lindrig hösnuva på våren och behöver endast behandling i kortare perioder om än alls. Många av de barnen och ungdomarna kommer troligen inte ens i kontakt med sjukvården utan klarar sig bra med hjälp av receptfria mediciner. I BAMSE-projektet där man alltså kartlägger alla barn födda under en viss tidpunkt i ett visst geografiskt område med bl.a. blodprover har man sett att en del barn har IgE-specifika antikroppar mot t.ex. björkpollen och katt utan att ha några som helst symtom.

I andra sidan av spektrat finns allergikern med uttalad eksemproblematik, starkt reducerad kost på grund av en multipel födoämnesallergi kanske mot såväl mjölk, ägg, fisk, baljväxter, vetemjöl och nötter, svår astma och uttalade hösnuvebesvär april–augusti (under pollensäsongen) samt allergiska besvär även i samband med indirekt pälsdjurskontakt, dvs. i många offentliga miljöer. Dessa personer kanske ständigt behöver ha med sig akututrustning i form av bl.a. adrenalinspruta att kunna ge sig direkt i händelse av att de får i sig ett födoämne som hos dem kan leda till en livshotande allergisk chockreaktion. För dessa fåtal personer är den allergiska sjukdomen en mycket svår sjukdom som kan vara gravt handikappande.

Mellan dessa båda ytterligheter finns alla varianter och det är därför viktigt att man inte ser allergi som *en* sjukdom utan snarare som ett brett spektrum av olika symtom.